

1.

OBSERVATIONES NONNULLÆ
DE
SATIRA

QUAS

VENIA AMPL. FACULT. PHILOS.

PUBLICO BONORUM EXAMINI SUBJICIT

JOHANNES JACOBUS TENGSTRÖM,
Phil. Mag. Stip. publ.

RESPONDENTE

NICOLAO HELENIO
S. Minist. Cand. Stip. publ. & Semin. Theol. Sacer.

In Auditorio Mathem. d. XVIII Dec. MDCCCX
h. a. m. s.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIANIS,

62.

H. Y. Hak

CONSERVATION NOTES

2111A

WILSON'S BIRD

WILSON'S BIRD
WILSON'S BIRD
WILSON'S BIRD

WILSON'S BIRD

WILSON'S BIRD

WILSON'S BIRD

WILSON'S BIRD

Eadem ratione, qua in univerſa Eloquentia, in Satira pulchritudo mera exſiſtere non poteſt. Studio perſvadendi hæc in utroque genere ſubjecta eſt. At eo majoris reſpectu morum habenda eſt Satira. Argutias feſtivitiesque, vitiis & virtutibus, erroribus & veritatibus graviſſimis, ſuperſtitioni ideisque rationis, omni discrimine remoto, in eandem lancem impoſitis illudentes, ingeniorum, omnia præter leporem & delectandi ſtudio, quibus exoptatiſſimam ſibi nominis famam ſectantur, nihili facientium, ad hoc ſæculum corrumpendum haud parum contuliſſe, nemo a partium ſtudio alienus diſſiteri poteſt. Satira contra recte tractata ad mores corrigendos multum valet, maximique æſtimanda eſt. Sæpe vitia, quæ nullis legibus coerceri poſſunt, perſtringit, iisque pœnam, omnium forſan graviſſimam, contemptum, minatur.

Nos in materie tirocinio juvenili eligenda gravitatem hanc moralem Satiræ respeximus, sperantes, nos hoc nomine facilius tenui nostræ opellæ tuam L. B. veniam impetraturos esse.

Ut finibus æquis contineatur Satira, a joco comico inprimis probe distinguenda est. Tam nempe sunt ea propinqua sibi que finitima, ut cum huic consilium satiricum aut ab ipso auctore tribui, aut ab auditoribus sive lectoribus affingi, tum ipsi Satiræ auferri, cum jocus in Satiram, tum Satira in jocum commutari sæpe possit, utque ex arbitrio fere cuiusque explicatio discriminis sæpe pendeat (a). Sed cum pretium joci æstheticum purumque, sensum ab ipso joco alienum ei non tribuendo tantum, verum etiam palmarium quasi & principalem constituendo, per-

a) Jam inde ab antiquioribus temporibus Satiram Comoediæ fuisse confusam, patet vel ex loco HIdori in CASABONI de Romanorum Satira Libro c. 3 citato: *Duo sunt genera comicorum, id est, veteres & novi. Veteres qui & joco ridiculares exsisterunt, ut Plautus, Aelius, Terentius. Novi qui & Satirici, a quibus vitia generaliter carpuntur, ut Flaccus, Persius, Juvenalis & alii.* Bene observat CASABONUS, Satiram Comoediæ speciem dici non posse, quum genere differant: & omnino aliud esse, comicos imitari, aliud comoediam scribere.

perdamus, cumque verendum sit de ipsa Satira jocantibus, ne argumento ejus morali irrideamus, facile patere existimamus, hanc commutationem & permixtionem, quantumvis solemnem, minime gentium esse approbandam.

Distinguenda igitur est & discrepat a joco Satira, ipsa quidem sententia sibi subjecta. Nam semper hæc, errorem aliquem vellicans, eum præcavendum vel deponendum esse, monet: jocus nulli rei extra se animum nostrum intendit. Hic non nisi sui ipsius causa est, mera repugnantia rei cujusdam proponenda risum movet: & non tantummodo nullum alium finem sibi propositum habet, sed hoc sibi afflicto læditur (b).

Deinde semper culpam quandam castiget Satira, necesse est. Nam si stuporem carperet fatuitatemque & meros errores judicii, injuriosa omnino eslet. De his jocari ridereque possumus; Satira vero, cujus ipsius notioni reprehensionem vituperationemque subijcimus, in iis versari neque debet, neque revera potest. Primum enim, his vellicandis,

A 2

b) Der Scherz kennt kein anderes Ziel als sein eigenes Daseyn. Die poetische Blüthe seiner Nase sieht nicht, und von seiner blühenden Ruthe will Niemand fühlen man kaum den Schlag. *Vorschule der Aesthetik* v. JEAN PAUL p. 165.

candis, injuriam ipsis injungeret, deinde errata, nisi voluntati objiciantur, reprehendi vitioque verti ne quidem possunt. Errores doctrina & argumentis refellat, falsumque, quod illis insidet, ob oculos ponat, qui ab iis aliquem avertere cupit; caveat vero, ne in eosdem cum acerbitate invehatur, & quod ex intellectu totum pendet, voluntati tribuat. Vicia, in quibus perstringendis occupatur Satira, quantumvis levia & occulta fuerint, & quantumvis illa rationes, ex quibus eadem reprehendit, ex aliis haud raro fontibus quam ex ipsa vitiorum turpitudine mentisque officiorum consciae ditatis repetat: ut iste error certo respectu voluntarius sit, eoque ipso reprehendi & exagitari possit, ipsa dignitas Satiræ, licentiam joculari respiciens & aspernans, postulat. Nemo tamen hæc ita interpretetur, tanquam Satiram in angustum nimis coactam velimus spatium, eidemque nihil nisi actiones earumque principia castiganda deferamus. Tam sæpe enim opiniones malæ, superstitio, gustus perversus erroresque tantum non omnes originem suam debent facultatis nostræ cognoscendi incuriæ, tarditati, pigritiæ, arrogantiae, proptereaque vitio vertenda sunt, ut ab erroribus theoriam spectantibus plus minus voluntariis prohibere Satiram, cum exemplis auctorum esset contrarium, tum a nostra ratione prorsus alienum. Si ex. gr. vetera extollimus recentium incuriosi, si in opinionibus, quas olim imbibimus,

ignavi,

ignavi, superbi pertinacesque hæremus, vel si ridicule inconstantes, quæcunque novitatis speciem offerunt, vani captamus, Satira nos jure perstringit.

Prava & præpostera Satira est, cum errores, quos sola cognoscendi facultate amplexamur, inprimis cum argumenta, quæ ad scientiam quandam pertinent, auctoresque ipsorum invadit.

Atqui jocos integerrimis, omnis maledictionis expertibus, sententiam mordacem sæpe attribuunt lectores inepti sive injusti ad voluptatem poëseos liquidam gustandam non apti, sed admodum, se ipsis quidem judicibus, sagaces, si illis aliquid maligni asfingere valuerint (c). Hos quomodo ab interpreta-
tio-

-
- c) Hwadån kommer det allmänna begäret att snart sägdt, i allt hwad som skrives i vittra ämnen, den klaraste digt, det ofsyldigaste skämt, den allmänna moral, vilja finna allusion på visja händelser och personer? Är det vanförsigtighet eller arghet? — Är det håg att skada författaren, eller den som man önskade finna finäddad? — Är det samvettets medbillnande, liksom Drängens i Comedien, som, då han hör nämnas MARAUD i ett främnande hus, säger hett förskräckt "Maraud?" — Voilà quelqu'un qui me connoît? Är det Dumhittens bemödande att vilja synas finare än andra; eller des Högmod att verkligen tro sig vara det? KELLGREN'S Samlade skrifter 3:de Bandet, p. 124.

tionibus suis, perquam scilicet callidis, impedire poterit auctor? (*d*)

Cum non nisi res opprobriis dignas turpitudinemque moralem reprehendat Satira, ei joca proprie sic dicta non convenire, quisque, qui conscientiam judiciumque morale reveretur, sentit. De rebus majoris momenti joculari vix sustinemus; animus enim gravitate earum captus ad hilaritatem licentiamque joculari propensus non est. Neque igitur vitia virtutesque, nisi minoris has faciamus, joco nobis esse piosunt; ne iis ridendis magis magisque corrumpamur, periculum est. Ubi vitia ridentur, magnam adesse corruptionem moralem, existimandum est. TACITUS, ad integritatem morum Germaniæ antiquæ significandam, neminem illic vitia ridere, refert, (*e*), nosque, ubi summam levitatem, & de rebus severissimis jocandi consuetudinem animadvertimus, ibi nequitiam flagitiaque subesse, jure suspicamur. Quam contrarium honestati sit, virtutes ideasque, quibus illæ nituntur, Satira lacerare, verbo monuisse sufficit.

Tamen

d, Hvad utvæg är att taga? Le åt Dunheten och Därskapen
Ib. p. 125.

e, Nemo illic vitia ridet nec corrumpere aut corrumpi sæculum vocatur. De Populis Germaniæ Cap. 19.

Tametsi vero scelesti aliquid & pravi semper
carpere debet Satira, nec joca eam decent, non ta-
men ex eo effici volumus, ut cum gravitate semper
objurgare illud debeat. Quoniam enim

ridiculum acri

Fortius & melius magnas plerumque fecit res

ab illa neque alienum est easdem nonnunquam
cavillari (f). Nihil certe impedit, quominus Satira,
ut blandi doctores, discipulos crustulis allicientes,
ridendo lectores titillet & sic veritates iis insinuet.
Vicia erroresque non tantummodo, neque semper,
gravem illam indignationem, qua eadem carpunt
JUVENALIS & PERSIUS, excitant. Referuntur haud
raro ad intellectum, quoties disquiritur, an cum
prudencia convenient, nec ne, num ad beatitudinem
conferant, an eam turbent. Sunt profecto huic saepe
contraria & haud raro stultitiae insaniaeque tam
plena, ut ipsa repugnantia sua risum moveant, ne-
cesse sit, Satiraque ludificanti uberem materiam
præbeant. Quid ex. gr. fordida cupidine divitis,
congestis undique saccis inhiantis, multis tamen,

Queis humana sibi doleat natura negatis,
carentis, quid tædio, quod plurimos cepit tenetque
homi-

f) Illi, scripta quibus. Comoedia prisca viris est, Hoc sta-
bant, hoc sunt imitandi. HOR. Sat. I. 10. 14 seq.

homines, fortis, quam iis seu ratio dedit, seu fors obiecit, magis est sibi ipsi contrarium? Hæc multa que alia vitia dicacitati materiam nunquam non dabunt.

Atqui ut blanditiis infantes facile corrumpuntur, ita Satira seria ridendo percurrens, lectoresque ludo titillans, haud raro nocet. Vicia quædam tætriora sunt, quam ut iis irridere possit Satira honesta. Contra hæc armis utatur gravioribus; ea ne irrideat, sed cum majestate & severitate, qua indignationem honestam mentis generosæ decet, reprehendat, turpissima ignomina notet (g).

Faciem ridiculam vitiorum, quam primus forsan antiquorum in Satira proposuit Horatius, ludificando, hæc ipsa ad similitudinem joci comici accedit.

Neque tamen hæc utriusque rei propinquitas in ipsa tantum Satira tractanda perturbationibus an-
sam

g) *Men lemnom Skämtets udd!—Försvagt des vapen är,
När Lagen ropar hämd och Religionen blöder;
När Samsunds-lugnet flörs, och villan uprätt bär
Mot samningen den arm, som seeket hemligt flöder.*

*Då, Skaldnöl! rusla dig, då fatta mordets dolk
Och slå den djerfvas bröst, att ärret coigt blifver!
Din känsla väckte dig att bli förnustets tolk;
Gå, lyd med värdighet den kallelse det gifver.*

KELLGREND Saml. Skrifter B. II. p. 81.

fam dedit: etiam disquisitionem de origine Satiræ implicavisse nobis videtur. De hac quidam multum disceptatum fuisse, & JUL. CÆS. SCALIGERUM(h), DANIEL. HEINSIUM (i), VULPIUM (k) cet. illam Græcis acceptam retulisse, contra vero JOS. SCALIGERUM (l), CASAUBONUM (m), SPANHEMIUM (n) Romanis attribuisse, cuique in antiquis litteris vel mediocriter versato notum certe est. Nos, ut exiguitati facultatis nostræ habendæque justorum opusculi limitum rationi convenit, primoribus quasi laboris hanc controversiam attacturi, omnium primo observandum putamus, non posse in illa quæstionem esse de sparsis & ubique quidem obviis ingenii satirici vestigiis. Nam si ubi ea animadvertimus, Satiram natam crederemus, fere ex arbitrio nostro penderet, cui genti aut tempori originem ipsius adjudicatam vellemus. Ea enim certe ubivis gentium inveniemus. Si generatim in origine inventi cujus-

B

cunque

h) *De arte poetica* L. I. Cap. 12.

i) *De Sat. Horatiana* L. I. C. 12.

k) *De Sat. Latine natura & ratione.*

l) *Castigati: ad Manilium* v. 468.

m) *De Satyrica Græcorum poeti & Romanorum Satira.*

n) *Disfert. sur les Césars de Julien & en général sur les ouvrages satiriques des Anciens.*

cunque investiganda ad principium illius internum, facultatem sc. certam naturæ humanæ, semina abstrusa artis sive scientiæ futuræ continentem, præcipue attenderemus, certe hæsitaremus, unde ortus ejus externus, historicus (sit venia verbo), repetendus sit. Principium illud, facultas nempe propensioque naturæ, nunquam & nusquam non occurrat, necesse est; eaque sensim excolitur, etsi certa quadam occasione præcipue prodatur. Ars sive scientia in primis hisce facultatis illius rudimentis non invenitur. Ingenium igitur satiricum ubivis gentium & locorum inveniemus, Satiram non item. Deinde, ut supra observatum est, ea, scriptis diversæ materici immista, distinctu sæpe est difficillima. Ubi Satiram latere arbitramur, facile fieri potest, ut nos eam ipsi fingamus, ut ex jocosive sive mæra doctrina auctoris eam n. bis ipsi formemus. Nos certe, ne leporibus Græcorum Romanorumque amari aliquid tribuamus, quo apud eos caruerunt, facile incurrimus periculum, quippe qui ad interpretationem ipsorum liberalem & poëticam vix aut ne vix quidem idonei sumus (o). Primordia Satiræ itaque
anxia

o) Je unpoëtischer eine Nation oder Zeit ist, desto leichter sieht sie Scherz für Satire an. Die Eselsfesse in den Kirchen, der Geckenorden und andere Spiele der pöttischen Zeit würden sich jetzt zu lauter Satiren ausspinnen. Vorschule der Ästhetik v. JEAN PAUL p. 133. Concedimus tamen lu-

anxia minutaque diligentia ne quaeramus; nam, nisi umbras consecrari placet, in origine ejus indaganda id solum disquirendum est, ubi & quando Satira, tanquam proprium scriptionis genus, orta fuerit.

Antiquissimam quidem apud Græcos fuisse poësin mordacem, testatur ARISTOTELES. Quamquam Ilias Odysseaque HOMERI vetustissima sint poëseos istius gentis monumenta (p), concludere tamen non licet, nullam poësin ante Homericam illam in Græcia existisse. Obscuritate tenebrisque involuta jacent principia artis, at certe homines, non tum primum e barbarie egresfos, sed humanitate jam & cultu quodam ornatos indicant narrationes plures Homeri (q) ipsaque poësis epica postulat. Hac multo facilius animoque humano propior est impetus rhythmicus affectuum, cui originem suam debere poësin gentis cujusque, assumamus,

B 2

ne-

benter, in multis antiquorum poëmatum locis Satiram argutam latere posse, etsi nos eam non sentiamus, cum res moresque & facta peculiaria singulorum illius ætatis hominum nos fugiant.

p) Cf. *Geschichte der Poesie der Griechen und Römer* v. FR. SCHLEGEL. *Ersten Band s erste Abth.* p. 17 sq.

q) Ex. gr. *Iliad* XVIII. 557 — 572. XXIV. 720. sq. *Od.* IX. 106 — 115.

necesse est. Nihil impedit, quominus jam prima ista poëseos lyricæ ætate orti fuerint jambi (r). Contumelia saltem jacienda verbisque injuriolis ingerendis luxuriari, a ludis festisque gentis incultæ alienum non est (s). Cavillandi libido in carminibus Græcis ejuscunq̃ue fere generis, lyricis (t), dramaticis (u), epicis

r) Eos non antequam cum ARCHILOCHO natos esse ex HOR. *Ep. ad Pis.* v. 78 male colligunt plerique interpretum.

s) In carmine Homeridico Hermen celebrante v. 55 sq. versuum asperorum, quibus in conviviis se invicem perstringere siveverunt juvenes, mentio fit.

t) Quam immoderata & ferox fuerit invectio HIPPO NACTIS nec non ARCHILOCHI ex PLIN. XXXVI. 5. HOR. *Epod.* VI. 13 & *Epist.* I. 19. 25 apparet.

u) Fabularum Satiricarum, potissimum Bacchi festis natarum alteræ, tragico-satyricæ appellatæ, tragoediis, *eo quod illecebris erat & grata novitate morandis spectatori*, subjunctæ, alteræ, comico-satyricæ, separatim exhibitæ fuerunt. Argumenta illarum semper e cyclo mythico, harum sæpe e vita communi petita, ad illas Satyrorum chori pertinuisse, in his omitti soliti videntur. Hæc disceriis in populares conjiciendis risum excitaverunt, & temere jocularia quævis effuderunt. (Hæc & alia discrimina fabulæ tragico-satyricæ & comico-satyricæ ex conjectaris traxit EICHSTÆDT de *Dramate Græcorum comico-satyrico*),

epicis (*v*) & didacticis (*x*) ætatis posterioris proditur. Iplis ritibus piis religionis maledictiones petulantes adjunctæ fuerunt (*y*).

Sed fuerunt ea alius indolis, quam ut vera Satira in iis inesfe potuerit. Hæc in vitia ita invehitur, ut iis infamiam inurat, eaque castigare & corrigere conetur. Carminibus Græcorum joci mordaces criminationesque immixta fuerint, maligna injuriosaque, maledictorum & conviciorum petulantium plena, aut ridicula, magis ad homines lacesfendos, quam de officio commonendos & corrigendos, apta plerumque fuisse ea videntur. Satyros Græcorum non nisi ex similitudine nominis cum Satira comparatos fuisse putamus; nulla certe cognatione significationis hujus vocabuli ab illo derivatio nititur.

Lasci-

- v*) Batrachomyomachia & Margite, carmine, ex heroe suo nomen ferente.
- x*) Inter Poëmata didactica forsan Silli numerandi sunt. Illuferunt hi Philosophis cujuscunque generis. TIMON, talium scriptor, locutiones Homericas ad res ludicras transtulit.
- y*) HERCOTUS in *Terpsichore* c. 83. choros mulierum Ægineicarum & Epidauricarum, rustica numina DAMIAM & AUXESIAM colentes, feminis indigenis probra intuliste, memorat.

Lascivi petulantesque fuerunt Satyri, cavillatione vero mordaci ad speciem similitudinis cum Satira non accesserunt. Silli a Satira proxime absuisse videntur. Quamvis vero in illis ingenium Lucilianum se prodiderit, justam Satiram illos constituisse, contendere nequaquam possumus. Falsas opiniones erroresque iudicii, non vitia, præcipue illusisse videntur, & potius dicacitatem, quam æquitatem moderationemque Satiræ, redoluisse.

Quamdiu in primis iisque rudibus & incultis petulantia conaminibus substitit Satira, non potest illa revera orta censi; quæstio enim heic esse non potest, nisi de artificio opereque sui generis. Neque enim aut in licentiam Latii antiqui rusticam aut in Saturam Romanorum antiquissimam vim aliquam habuit poësis Græca. An vero Satiram sic dictam didacticam Silli Timonis & Xenophanis alique Græcorum lusus excitaverint, haud quidem dijudicare licet. Sed hæc quæstio tam gravis non est; nam utcumque de illa iudicaveris, tantum certe ab his discrepat illa, ut, eam apud Græcos non existisse, jure affirmari possit. Videntur præterea effata HORATII & QUINTILIANI, Satiram totam Romanis vindicantia, maximi heic ponderanda esse (z).

Anti-

z) Græcis intactum carmen eam appellat HORATIUS (*Sat. I. 10. 66.*) Satira tota nostra est QUINTILIANUS inquit. (L. X. c. 1.) EX WIELANDII ad HOR. *Sat. I. 10. 66.* argumen-

Antiquissimis jam temporibus prisca apud Romanos agricolæ versibus incomitis risuque soluto luserunt; Saturnii Fescenninique rudia & incondita fuerunt tirocinia poëseos eorum primæ. Fescenninam licentiam versibus alternis opprobria rustica fudisse, docet Horadius (aa). Plebi rudi joci protervi probraque arrident: animus luxurians, ferox, effervescens hominis barbari iis delectatur. Tandem libertatem illam, primum amabiliter ludentem, sed deinde in apertam rabiem versam & per honestas domon euntem, formidine fustis cohibere necesse

tatione afferre nobis hæc liceat: *Wie übrigens, nachdem Horaz, der mit der griechischen Literatur sehr bekannt war, die Satire so ausdrücklich zu einer römischen Erfindung macht, und Græcis intactum carmen nennt, und hierin von einem beyder Sprachen so kundigen künstrichter als Quintilian war, unterstützt wird, ein moderner Grammatiker sich einfallen lassen konnte, das Gegentheil zu behaupten, wirds kaum begreiflich seyn, wenn es nicht Jul. Cæs. Scaliger wäre. Jene konnten mit voller Kenntniß der Sache sprechen; denn sie hatten noch alle Producte der griechischen Literatur vor sich. Wir sprechen vom Margites des Homer, von den sogenannten SIELEN des Xenophanes und Timon, die wir nicht mehr haben, und also mit den Satiren der Römer nicht vergleichen können, und wollen gleichwohl mehr von der Sache wissen als Horaz und Quintilian. Horazens Satiren I:r Theil, p. 308, sq.*

aa) Ep. II. 1. 145 & 146.

necesse fuit (*bb*). Quantum non minus ab antiquioribus illis jocos impune minacibus, quam a mordacibus Græcorum jambis Satira discrepet, dicere nihil attinet.

Versus Saturnios & Fescenninos exceperit Saturam, cum ludiones, *sine carmine ullo ad tibicinis modos saltantes*, ad iram Deorum placandam ex Etruria ad-citos, imitari cœpisset juvenus Romana (*cc*). Nam hæc, saltationi illorum versus jocularis motus, que congruentes adjungens, saturis originem dedit (*dd*), quæ quidem fabulas, sed incompuestas mixtæ-que materiei, effecerunt. Cum eas vernaculi artifi-ces

bb) Cfr. HOR. *Ep. L. II. 1. v. 140. seqq.* nec non VIRG. *Georg. II. 325.* TIBULL. I. 7. 35. sq. II. 1. 51. Lex XII Tabularum, *malo quæ nolle carmine quendam describi*, hæc fuit. *Si qui populo occentast carmenve condidit, quod infamiam faxit flagitiumve alteri, fuisse ferito.*

cc) Ad hæc & sequentia de primordiis Ludorum scenicorum apud Romanos confer LIVII *Lib. VII. c. 2.*

dd) E Saturniis & Fescenninis versibus Saturam fuisse enatam sive ad eorum rationem formatam, apparet. Sed eam tanten ab illis discrepasse, indicat etiam LIVIUS (l. c.) Impleta modis Saturam descripto ad tibicinem cantu motu-que congruenti peragebatur, nec Fescennino versui simili incompœstus ac rudis alternis temere jaciebatur.

ces aliquot annos peregriscent, LIVIUS ANDRONICUS (ex hero suo M. (ee) LIVIO SALINATORE, cujus liberos erudit, nominatus) ausus est fabulas unius argumenti componere (ff). His a risu ac joco soluto avocatis ludoque in artem paulatim verso juvenus, histrionibus fabellarum actum relinquens, saturas, quæ his introductis aliquantum obsolevisse videntur, recepit, *ipsaque inter se more antiquo ridicula intexta versibus jactavit: quæ inde exodia postea adpellata, consertaque fabellis potissimum Atellanis (gg) sunt.* Saturæ fabulis tragicis eadem ratione, qua dramata Græcorum tragico - satyrica, adjungi cœpere, ut spectatores sensibus tristibus affectos delinirent & exhilararent (hh), & exodia, (*exodia*) quoniam extremæ fabulæ aut singulis dilogiis subiciebantur, adpellatæ fuerunt. Atellanæ fabulis

C

ee) CAJUM appellat POLYBIUS L. VIII. c. 22.

ff) Hæc explicatio verborum Livii: *ab satiris ausus est primus argumento fabulam ferere*, aptissima nobis videtur.

gg) Ab Atella, Oſcorum in Campania oppido, sic dictis.

hh) Cf. JUV. III. 175, VI. 71 SVET. TIB. c. 45. Et Dom. c. 10. CASAUB. II. 1, ex Scholiaste JUVENALIS hæc citat: *Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat. quod ridiculus foret: ut quidquid lacrymarum acque tristitie cœgisſent ex tragicis afflictiſ, hujus ſpectaculi riſus detergeret.*

lis Græcorum comico - satyricis, argumenti domestici, seorsum a tragœdiis exhibitis (ii), congruerunt, quæ similitudo non saltem tota fortuita fuisse videtur (kk). Spectacula Romanorum theatralia ad similitudinem Græcorum efficta fuisse, in dubium vocari non potest. cum Græcus primæ tragœdiæ sive comœdiæ Latinae exemplum proposuerit. Sermo in Atellanis rudis quidem fuit & impolitus, sed
tamen

ii) Atellanas ab histrionibus pollutas non fuisse testatur
LIVIVS I, c.

kk) DIOMEDES discrimen Atellanæ & Satyricæ Græcæ in eo consistere ait, quod *in Satyrica fere Satyrorum personæ inducuntur, aut si quæ sunt ridiculæ, similes Sat. ris, Autolycus, Busris, in Atellana Oscæ personæ, ut Maccus.* Ad quem locum hæc duo observat EICHSTÄDT. Alterum, quod Satyrorum inductio ab Atellanis plane aliena judicatur, alterum, quod eadem Græcorum Satyricis fabulis non sine exceptione quadam tribuitur. At vero si fabulas unice respiciamus, a tragicis potius profectis, ignoraverunt sane hanc exceptionem Græci. DIOMEDEM itaque arbitror fabulas comico - satyricas simul mente descriptioneque comprehendisse, & sicuti tragicis satyros, ita his AUTOLYCOM & BUSIRIN adscripsisse. His addimus ex fragmento, quod MARIUS VICTORINUS servavit (*agite, fugite, quatite, Satyri!*) colligi posse, Satyrorum personas ab Oscis illis fabulis non semper exulasse. Neque tam n dubio res caret, si quidem id, ut vulgo putant, ex Atellana quadam fabula desumptum fuerit,

tamen castus atque honestus; quocirca institutum mansit, ut *actores Atellanarum nec tribu moverentur, & stipendia, tanquam expertes artis ludicrae, facerent* (ll).

Ex brevi hac, ut ad Satiram nos referamus, expositione antiquissimæ rei scenicæ Romaorum apparet, Satiram, si vel in Atellanis jam formata in-fuisset, vel leviter saltem mutanda harum forma exstiteret, a Græca origine haud incommode fuisse repetitam. Sed dramata ista comico-satyrica & Atellanæ personis ridiculis inducendis disteriisque in populares conjiciendis, qualia etiam in Comœdiis antiquorum exstant, delectare voluerunt, Satiram didacticam nequaquam effecerunt. An ingenio satirico stimulos addiderint, latet: neque contendimus, id factum non fuisse. Cum vero fabula risusque, in quibus quasi cardines Atellanarum vertebantur, ad Satiram didacticam non pertineant, hæc autem reprehensionem correctionemque morum vitiosorum, qui scopus ab illis alienus fuit, spectet, pro carmine apud Romanos invento & nova ratione conscripto certe habenda est Satira (mm).

C 2

At

ll) VALER. MAX. II. 4. 4. ait hoc genus delectationis Italica severitate temperatam ideoque vacunque nota fuisse.

mm) Initium Sat. 4 L. I. HORATHII:

At vero Satira haudquaquam nata est adulta. Si, quod certe verissimum est, res omnes inventæ pedetentim ad perfectionem progrediuntur, etiam Satira communi hac rerum lege solutam non fuisse, eo certius contendere possumus, quo difficilius homini inculto fuisse judicandum est, omnia ab hoc carmine aliena segregare eamque meram & intemeratam concipere.

Rudis & incomposita, materiæ, metris formaque diversis variata fuit Satira sive Satira ENNI. Sed tamen eum Græcis intacti carminis, Satiræ nempe didacticæ, auctorem declarat HORATIUS (nn). LUCILIUS hanc in angustiorum locum compulit finique vitia castigandi & reprehendendi magis consentaneam reddidit, metro heroico plerumque usus est, resque

*Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poëta,
Atque alii, quorum comoedia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus aut fur,
Quod moechus foret, aut sicarius, aut aliqui
Famosus: multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque,*

ad originem Satiræ Græcam demonstrandam citari non potest. Nam exemplis ARISTOPHANIS ceterorumque heic non alia de causa vitur poëta, quam ut suam in civibus improbis reprehendendis libertatem excuset. Vide *Disf. de Satiræ Orgine, Præf.* FRANZÉN, *Resp. Strandberg*, p. 12.

nn) *Sat.* I. 10, 66.

resque ab illa alienas exclusit. His meritis primus insignem in Satira laudem adeptus est (oo) magnus Auruncæ alumnus (pp). Nec certis quibusdam locis, sed continuis carminibus, aspere & graviter in viciosos scelestosque invehitur est, uni æquus virtuti atque ejus amicis (qq).

*Ense velut stricto, quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudant præcordia culpa rr).*

Quem titulum carminibus suis inscripserit Lucilius, ignoramus. Forſan, ut ENNIUS, totum librum carminum Satiram nominavit. Hoc vocabulum a lance ſatura ad carmina, ante ætatem LIVII ANDRONICI vigentia, varietate ſua illi ſimilia, translatum fuiſſe, & eadem ratione, qua *optumus* & *optimus*

oo) QUINT. *Inſt. Orat.* X. 1. 93.

pp) JUV. I. 20.

qq) HOR. *Sat.* II. 1. 70.

rr) JUV. I. 165, ſqq. Cfr. PERS. I. 14. ſq. *Satira eſt Carmen apud Romanos, nunc quidem maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archææ comoediæ charactere compoſitum: quale ſcripſerunt Lucilius & Horatius & Perſius. Sed olim carmen, quod ex variis poematibus conſtabat, quale ſcripſerunt Pacuvius & Ennius.* DIOM. L. III.

mus. maximus & maximus, Satura & Satira scribi coëptum, probabile videtur. Illud etiam usurpavisse videtur ENNIUS ob res mixtas, quas libri ejus amplexi sunt. HORATIUM singulis carminibus, quæ in libris Sermonum comparent, nomen Satiræ tribuisse, probari non potest. Sensim tamen ad Lucilianum scribendi genus translatum fuisse illud, & ab antiqua illa discrepantem vim ei subjecisse HORATIUM, ex Sat. II. I. I. patet.

Notio vero carminis Luciliani satis determinata fuit, & in castigandis vitiis habitare jussa. Risus finis illius non fuit, sed vitiorum censura. Quod si quis dicat, HORATIUM præcipue stultitiam absurditatemque, non ipsum dedecus & turpitudinem vitiorum, notavisse, indeque colligat, Satiram apud Romanos definitam certisque terminis circumscriptam non fuisse: is cum ad ætatem attendat HORATII, nobiliori doctrinæ parum aptam, tum ad Philosophiam, cui ille deditus fuit, cujusque fere principium & caput hoc est:

*Tu quamcunque Deus tibi fortunaverit horam
Grata sume manu; neu dulcia differ;*

concedatque, necesse est, satiram ejus a fine morali, quem sibi proponere is quidem potuerit, non aberrare.